

1 Dynamische en kwaliteitsvolle erfgoedpraktijken houden erfgoedzorg duurzaam

Heel wat erfgoedverenigingen zagen het licht in (de tweede helft van) de vorige eeuw. Dat ze vandaag nog steeds relevant zijn, komt doordat hun erfgoedpraktijken mee evolueren met de tijd. Anno 23 betekent dit onder meer dat ze hun cultureel-erfgoedwerking vormgeven in het digitale tijdperk, aan de slag gaan met actuele onderzoeksmethodes of hun sociale praktijken actualiseren. Histories helpt hen om dit op een duurzame, kwaliteitsvolle maar ook pragmatische manier te doen. We willen hen niet ontmoedigen door de lat té hoog te leggen maar net animo geven om verder aan erfgoedzorg te doen.

Als laagdrempelig aanspreekpunt geven we erfgoedverenigingen eerstelijnsadvies op maat over de uitoefening van de verschillende erfgoedpraktijken en -functies (1.1). Al die erfgoedfuncties komen ook aan bod in onze begeleiding van immaterieel erfgoedgemeenschappen bij hun aanvraag tot erkenning (1.3). Vanuit onze rol als stimulator, mediator en educator ontwikkelen we een gericht aanbod. Daarbij leggen we de focus op de noden die het vaakst genoemd worden – vooral bij de meer studiegerichte (heemkundige, volkskundige en genealogische) verenigingen. Concreet gaat het om de functies Herkennen en verzamelen (1.2), Behouden en borgen (1.3) en Onderzoeken (1.4, alsook 3.2 en 3.3). Hierin zitten ook de meeste kansen tot digitale transformatie. Daarbij kiezen we vooral voor digitale duurzaamheid (1.5): we sensibiliseren vrijwilligers rond standaarden en methodieken die hun werk voor de langere termijn vindbaar, zichtbaar en deelbaar maken. Met de publicatie van al onze ontwikkelde kennis en adviezen over erfgoedpraktijken – zowel theoretisch als toegepast – moedigen we weer andere erfgoedvrijwilligers aan om hun eigen werking te verbeteren en verduurzamen (1.6).

Noot: Ons aanbod rond de functies Presenteren en toeleiden (zie 2.2) en Participeren (zie 2.3 en 2.4) is terug te vinden onder SD2 waar het gaat over het versterken van de vereniging in haar werking.

1.1 Histories beantwoordt vragen over de cultureel-erfgoedwerking met eerstelijnsadvies en doorverwijzingen

Erfgoedverenigingen kennen Histories als een toegankelijke organisatie die luistert naar alle vragen m.b.t. hun erfgoedpraktijken en de meer bestuurlijk-organisatorische aspecten (zie 2.1), nodig om een goede werking te verzekeren. Dankzij de jarenlange expertise van onze medewerkers kunnen we hen binnen een redelijke termijn adequaat antwoorden, al dan niet na een bezoek ter plaatse om de context beter te begrijpen. Elke vraag is welkom en kan leiden naar een (korte of langere) begeleiding op maat. Om haalbaarheidsredenen proberen we de vragen in eerste instantie te beantwoorden vanuit ons groeiend aanbod van vormingen en publicaties (zie 1.6) of ze op te schalen naar bv. lerende netwerken of andere collectieve trajecten.

Histories treedt ook op als doorverwijzer: bij elke vraag bekijken we of er in ons ruime netwerk collectiebeherende organisaties, dienstverleners of andere experts zijn die betrokken kunnen of moeten worden. Dat kan als er bijkomend gespecialiseerd advies nodig is (bv. rond behoud en beheer). Ook signaleren we aan onze partners onderliggende noden die erfgoedverenigingen binnen hun specialisme ervaren zodat zij (of wij samen met hen) hier in het aanbod rekening mee kunnen houden. Daarnaast zijn we steeds bereid om het door onze partners ontwikkelde aanbod te (helpen) vertalen naar de vrijwilligerscontext omdat die (minstens qua middelen en infrastructuur) erg verschillend kan zijn (zie 3.2). Dat doen we onder meer via vormingen of artikelen.

Mogelijke acties met 0,7 VTE en 735 euro per jaar

Adviesverlening

- \ Antwoord binnen de 5 werkdagen op **telefonische en schriftelijke vragen**
- \ Uitrol van een nieuw **ticketingsysteem** dat interne verdeling, opvolging en data-analyse toelaat

Data-analyse

- \ Bundeling en analyse van de vragen in een **nodenrapport** voor intern gebruik in functie van de ontwikkeling van nieuw aanbod (trimestrieel). De synthese delen we met de sector/andere dienstverleners (jaarlijks of ad hoc)
- \ Verzameling en publicatie van eenvoudig te consulteren **praktijktips** op basis van binnengekomen vragen en update van de hele adviespagina (trimestrieel)

Afstemming

- \ Verfijning van de **afspraken** met andere dienstverleners rond doorverwijzing in het algemeen en afstemming /kennisdeling rond concrete dossiers (doorlopend)
- \ Overleg met de **erfgoedcellen** over gemeenschappelijke uitdagingen en samenwerking (jaarlijks)
- \ Algemene afstemming van de dienstverlening tussen **landelijke rollen en erfgoedcellen** o.l.v. FARO (24)

Mogelijke partners

FARO, landelijke rollen, collectiebeherende organisaties, Cultuurloket, Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk, erfgoedcellen. Mogelijk ook: andere culturele dienstverleners, individuele specialisten (al dan niet uit de eigen doelgroep van erfgoedverenigingen en -vrijwilligers) e.a.

1.2 Histories laat erfgoedverenigingen en gemeenschappen bewuster omgaan met hun erfgoedcollectie door hen te stimuleren tot visievorming en basisregistratie

Vlaanderen is rijk aan erfgoed. Heel wat daarvan bevindt zich in de zorgzame handen van erfgoedvrijwilligers die er hun erfgoedpraktijken mee vormgeven. Denk bv. aan bronnen voor genealogisch onderzoek, volkskundige bibliotheken, bodemvondsten, materialen die de lokale geschiedenis documenteren of voorwerpen die passen binnen bepaalde rituelen en tradities.

Hoewel het verzamelen en bewaren van erfgoed voor de meeste erfgoedverenigingen een kerntaak is, gebeurt dit niet altijd even bewust of coherent. Vanuit de bewonderenswaardige reflex om erfgoed over te dragen en vaak zelfs te redden, zijn verenigingen er snel bij om verzamelingen, niet zelden in hun geheel, op te nemen. Maar niet alles móét bewaard blijven en de limiet van wat kán bewaard worden is stilaan in zicht. Depots worden te klein of ongeschikt. Naarmate (ouder wordende) leden stoppen verdwijnt de expertise, het actief gebruik of de schenkingscontext van een collectie. In het slechtste geval is de collectie zelf bedreigd. Tegelijk dient er ruimte gemaakt te worden voor recenter erfgoed. Als we aansluiting willen bij jongere generaties en later een beeld van vandaag willen hebben kan enige bijsturing in de collectie helpen. **Waarderen, selecteren of herbestemmen**, al dan niet begeleid door Histories, kan dan wenselijk of zelfs noodzakelijk zijn.

Dergelijke beslissingen worden best genomen vanuit een globale visie op en waardering van het eigen erfgoed. Een volledig uitgewerkt collectiebeleidsplan is daartoe een nuttig instrument, maar voor vrijwilligers vaak een te grote horde om (in één keer) te nemen. Zeker als er onvoldoende kennis is van het eigen bezit of dat van gelijkaardige organisaties in de buurt of in de sector. Daarom zet Histories erfgoedverenigingen in eerste instantie aan tot meer **bewustwording** en het nemen van de eerste stappen voor elke collectiewerking: digitale collectieregistratie en de opmaak van collectieprofielen. Zo weet men tenminste wat men heeft en wat men ermee wil bereiken. We maken hen attent op het bestaan van collectieve en landelijke platformen waarin ze hun collecties kunnen aanmelden om zo standaardisering te bevorderen. Voor sommige immaterieel-erfgoedpraktijken op domein 3 faciliteert Histories

dat met eigen databanken. Als men de voorkeur geeft aan registratie in eigen systemen dan vestigen we de aandacht op het verhogen van de vindbaarheid, zichtbaarheid en deelbaarheid van collectiegegevens (1.5).

Mogelijke acties met 0,5 VTE en 5.082 euro per jaar

Collectiebeschrijving en visievorming

- \ Cursus over **collectieprofielen** (2 in BP: 1 sessie/provincie), wat leidt tot een lerend netwerk rond collectieprofielen en -beleidsplannen (met 4 ontmoetingsmomenten/jaar). Per jaar kan rond een specifieke problematiek van collectieprofiel en/of -waardering één begeleiding plaatsvinden.
- \ **Instructie** voor het beschrijven van een bepaald type erfgoed (bv. medailles, ex-librissen) via vormingen/workshops, artikelen op de website of een handleiding zoals deze voor het erfgoed van schuttersverenigingen*
- \ Opmaak **dataproyfielen**: instrument dat beschrijvingen normeert met behulp van erfgoedstandaarden (min. 2 dataproyfielen: doodsprentjes en menukaarten)

Herbestemming collecties

- \ **Focusgroep van landelijke rollen** rond bedreigde collecties; visievorming en opvang van vragen rond thematische collecties (min. 2/jaar samen en daarnaast ad hoc-overleg in functie van specifieke cases)
- \ **Artikelen** over methodes en goede praktijken rond verwerven en afstoten van collecties

Acties in functie van gebruik databanken door vrijwilligers

- \ **Overleg, afstemming en kennisdeling** rond erfgoeddatabanken, Archiefbank, Abraham, ODIS, Centrale Archeologische Inventaris (CAI), beeldbanken e.a. om deze instrumenten beter te laten aansluiten op de praktijk van erfgoedvrijwilligers
- \ Sensibilisering rond de registratie van collecties in **collectieve en landelijke platformen** (min. 2 publieksmomenten/jaar, in iedere provincie 1 vorming/jaar en doorlopend bijdragen op de eigen website en/of kanalen van derden)
- \ Onderzoek naar **registratiesystemen voor bibliothecaire collecties**

Mogelijke partners

meemoo, Archiefpunt, CAG, ETWIE, Vlaamse Erfgoedbibliotheken (VEB), ODIS, Cultuurconnect, landelijke rollen, erfgoedcellen, erfgoeddatabanken, Archiefbank Vlaanderen, ODIS, agentschap Onroerend Erfgoed e.a.

1.3 Histories ondersteunt het doorgeven van feesten, rituelen en sociale praktijken door erfgoedgemeenschappen te begeleiden bij de erkenning en het duurzaam borgen van dit immaterieel erfgoed

Histories erfde een sterke werking rond immaterieel erfgoed en een dito netwerk, vooral rond het zogenaamde **domein 3** van feesten, rituelen en sociale gebruiken uit de UNESCO-conventie 2003. We koesteren en versterken die trekkersrol en we blijven, al dan niet samen met andere partners, gemeenschappen begeleiden bij het opstellen van individuele aanvragen voor de **Inventaris Vlaanderen** van het Immaterieel Cultureel Erfgoed. Hetzelfde doen we voor aanvragen voor de officiële erkenning op de **Representatieve Lijst** van het Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid. In deze trajecten komen alle erfgoedfuncties algemeen en integraal aan bod. Indien nodig en gewenst kunnen erkende gemeenschappen ook **erfgoedzorgtrajecten** opstarten waarbij we focussen op specifieke noden. In de mate van het mogelijke stemmen we trajecten via thema's op elkaar af en zetten we in op het verbinden en het duurzaam met elkaar in contact brengen van de verschillende gemeenschappen.

Histories is ook een constructieve partner (in de projecten en trajecten) binnen het **domeinnetwerk immaterieel erfgoed** dat door WIE wordt gecoördineerd. We brengen zelf diverse professionele actoren samen rond sociale praktijken en ondersteunen de gemeenschappen bij de registratie van hun erfgoedpraktijk op het platform

[immaterieelerfgoed.be](https://www.immaterieelerfgoed.be) en de aanmelding van een borgingspraktijk op het [Register van Inspirerende Voorbeelden](#). Aanvullend en verdiepend zetten we via onze eigen [immaterieel-erfgoeddatabanken](#) de feestcultuur, de reuzen en rituelen in de kijker, met speciale aandacht voor een meer cultureel-divers aanbod.

Onze aandacht en zorg voor immaterieel erfgoed impliceert niet dat we dit type erfgoed geïsoleerd benaderen, integendeel. Binnen Histories zetten we net sterk in op een [integrale, geïntegreerde en holistische werking](#) zoals die ook bij de gemeenschappen bestaat, door actief verbindingen te leggen tussen alle aspecten van erfgoed.

Mogelijke acties met 0,7 VTE en 6.860 euro per jaar

Erkenning immaterieel erfgoed

- \ **Inventaris Vlaanderen:** begeleiding aanvraag erkenning als immaterieel erfgoed (min. 4 overlegmomenten/traject), waaronder de Hanswijkprocessie Mechelen, Nourouz, Jeugdbewegingen, Sint-Hubertusprocessie Elewijt (min. 40 begeleidingen/BP)
- \ **UNESCO:** Representatieve Lijst van het Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid en Register van Goede Borgingspraktijken, o.a.
 - o Multinationaal dossier rond de kermiscultuur met Belgische en Europese erfgoedpartners (min. 4 overlegmomenten/BP)
 - o Opvolging Vlaamse inzending in 2022 van Geelse Gezinsverpleging en de Sint-Dimpna-verering (3 overlegmomenten/BP)
 - o Verkenning van een multinationaal dossier voor het Europees Schutterswezen (min. 2 overlegmomenten/BP)
- \ **Begeleiding van IE-gemeenschappen** in functie van tweejaarlijkse rapportering van erkende immaterieel erfgoed-elementen op Vlaamse Inventaris (max. 10 begeleidingen per rapportering, generieke vragen op domein 3 worden gebundeld in een online uitwisselingsmoment)

Duurzame erfgoedzorgtrajecten

- \ **Rond de rokken van de reus:** traject rond reuzencultuur, met focus op de actualisering van het erfgoedzorgplan en duurzame borging (min. 4 overlegmomenten/jaar en min. 2 borgingsacties/jaar)
- \ **Een schot in de roos:** traject rond schutterserfgoed en gildetradities, met focus op het opzetten van duurzame borgingsacties binnen het erfgoedzorgplan o.a. integraal inventariseren en waarderen van het roerend en immaterieel erfgoed (min. 4 overlegmomenten/jaar en min. 2 borgingsacties/jaar)
- \ **Corsonetwerk:** traject rond de bloemencorso's, met focus op de opvolging van het erfgoedzorgplan (halfjaarlijks overleg met vertegenwoordigers van de bloemencorso's in Vlaanderen en Nederland om de borgingsacties op te volgen en min. 2 borgingsacties/jaar)
- \ **Gentse Feesten:** opvolging van het erfgoedzorgplan (min. 2 overlegmomenten/jaar)
- \ **Op handen gedragen:** traject rond processiecultuur met focus op de erfgoedzorgvragen van processiecomités (5 begeleidingen/BP)

Sectoroverleg

- \ Overleg met **koepels** van de verenigingen in het volks-culturele veld: Federatie Europese Narren (FEN), Federatie van Vlaamse Historische Schuttersgilden (FVHS), Corsonetwerk Vlaanderen, Corsonetwerk Nederland, Reuzen in Vlaanderen, Défense des Forains Belges – Verdediging der Belgische Foorreizigers (DFB-VBF), Verbond Volkscultuur in de Lage Landen (VVLL), Koninklijke Bond der Oost-Vlaamse Volkskundigen (KBOV) en het Limburgs Volkskundig Genootschap (LVG) (jaarlijks)
- \ Trekker van het **domein 3-overleg:** professionele erfgoedactoren met een werking rond het derde UNESCO-domein wisselen uit met elkaar en met domein 3-gemeenschappen (halfjaarlijks)

Ervaringsuitwisseling tussen vrijwilligers

- \ Online café voor **stoetenorganisatoren** rond een thema zoals Organiseren van stoeten tijdens covid*
- \ Lerend netwerk rond het **maakproces van reuzen** i.s.m. Reuzen in Vlaanderen, 1 lerend netwerkmoment/jaar

Borgen van immaterieel erfgoed

- \ **Sensibilisering van/oproep tot gemeenschappen** om goede borgingsacties te melden voor het Register van Inspirerende Voorbeelden op [immaterieelerfgoed.be](https://www.immaterieelerfgoed.be) (jaarlijks)

- \ **Communicatie over meester-leerling-beurzen** voor het doorgeven van vakmanschap naar domein 3-gemeenschappen toe en sensibilisering rond vakmanschap binnen domein 3, jaarlijkse oproep om de resultaten te delen, max. 6 begeleidingen bij de opmaak van een aanvraagdossier
- \ **Focus Vakmanschap**: een project dat inzet op het audiovisueel documenteren van vakmanschap. Het project wordt gecoördineerd door Bokrijk/Vakmanschap & Erfgoed en naast Histories zijn ook de andere partners van het IE-Domeinnetwerk betrokken. Er wordt ingezet op het uitwerken van een methodologie (breed beschikbaar voor de hele sector en de gemeenschappen via een toolbox) en de uitwerking van praktijkcasussen. Histories werkt een casus uit rond het documenteren van het vakmanschap binnen de reuzencultuur (2024: afronding van het project en opzetten van een vorming rond het audiovisueel documenteren van vakmanschap, jaarlijkse terugkoppeling binnen domein 3-overleg rond de opvolging van dit project, 5 begeleidingstrajecten van gemeenschappen die hun vakmanschap willen documenteren)
- \ Opmaak **dossier rond familierituelen** gekoppeld aan belangrijke levensfasen (geboorte, huwelijk en dood) als extra perspectief op het onderzoeken van je eigen familiegeschiedenis op het platform Familiegeschiedenis.be

Databanken voor immaterieel erfgoed

- \ **Immaterieel erfgoeddatabanken**: technische update (jaarlijks) en grondige inhoudelijke actualisering (1/BP)
 - o **Rituelendatabank**: overzicht van rituelen en tradities die in Vlaanderen beleefd worden en gesprekken met de mensen en verenigingen die deze vandaag levend houden. Tweemaandelijks toevoeging van een nieuw interview met een over-drager in de rubriek **Over-Dragers** (mensen en verenigingen die rituelen, sociale praktijken en feesten doorgeven) in de rituelendatabank
 - o **Reuzendatabank**: participatief samengesteld overzicht van de verschillende reuzen die er in Vlaanderen zijn met informatie over de reuzen en reuzendragers, i.s.m. Reuzen in Vlaanderen
 - o **Feestendatabank**: brengt de rijke feestcultuur in Vlaanderen in kaart brengt (o.a. processies, stoeten, buurtfeesten, carnavalsvieringen en kermissen)
- \ Traject rond de verknoping van de **Histories-databanken** rond IE met **immaterieelerfgoed.be**
- \ **Campagnes** in functie van de actualisering van de IE-databanken. Thematisch rond bv. overgangsrituelen en feestcultuur (jaarlijks)

Onderzoek

- \ Bevraging rond **geversheiligen** in navolging van de vorige edities van deze bevraging (1992, 2012), resulterend in de publicatie van 1 onderzoeksrapport met publieksmoment
- \ Onderzoek naar de kracht van **feesten** als middel om mensen en gemeenschappen te verbinden, resulterend in 1 onderzoeksrapport, publieksmoment en dialoogtafels (min. 5 tafels in jaar van afronding onderzoek, erna 1/jaar)
- \ Begeleiding van het onderzoeksproject rond **bedelzangtradities** van de VVLL, resulterend in 1 onderzoeksrapport en bijhorend publieksmoment

Mogelijke partners

Reuzen in Vlaanderen, FVHS, PARCUM, KADOC-KU Leuven, VVLL, FEN, Corsonetwerk in Vlaanderen, Corsokoepel Nederland, DFB-VBF, KBOV, LVG, WIE, erfgoedcellen, Bruggemuseum-Volkskunde, Huis van Alijn, MAS, Sportimonium, andere landelijke rollen e.a.

1.4 Histories stimuleert nieuw onderzoek door thema's, bronnen en methodieken aan te reiken en de resultaten beter te ontsluiten

Wie de geschiedenis van zijn omgeving of familie beschrijft en de nieuwe perspectieven en inzichten deelt, draagt bij tot de collectieve beeldvorming van het verleden. Jammer genoeg zijn die waardevolle onderzoeksresultaten niet altijd even zichtbaar of makkelijk vindbaar voor andere professionele en vrijwillige vorsers in Vlaanderen. Door **artikelen, lezingen** en particuliere **onderzoekdatasets** (°) beter te ontsluiten, valoriseren we deze kennis en inspireren we tot nieuw onderzoek.

Niet iedereen weet hoe je aan historisch onderzoek begint en welke bronnen en mogelijkheden voorhanden zijn. Zeker bij gemeenschappen die geschiedschrijving niet als kernactiviteit hebben maar zich wel willen verdiepen in hun voorgeschiedenis of traditie is het soms een hele zoektocht. Hetzelfde geldt voor **Vlamingen met een migratieachtergrond** die op zoek gaan naar hun voorouders. Histories neemt geïnteresseerden mee in elke stap van het wetenschappelijk proces. Samen met diverse partners organiseren we vormingen, evenementen, begeleidingen en projecten rond **thema's en methodes** die bestaande studies kunnen verrijken of theses en narratieven ter discussie stellen. Want innovatie houdt historisch onderzoek relevant én bijgevolg ook de erfgoedverenigingen dynamisch. Verder publiceren we alle nuttige informatie op toegankelijke en praktische wijze in artikelen of **bronnengidsen**.

Elkeen die op eigen initiatief en in de vrije tijd het verleden en erfgoed bestudeert en de opgedane kennis en onderzoeksresultaten deelt, is in de visie van Histories een burgerwetenschapper. We gaan (als partner en als trekker) voluit voor citizen science- of **burgerwetenschapsprojecten**. Via crowdsourcingplatformen en andere digitale tools kunnen academici en vrijwilligers co-creatief aan wetenschappelijk onderzoek doen. Histories reikt daarbij actuele thema's aan, zoekt naar partners, bewaakt de kwaliteit van het participatieve proces, vormt en begeleidt vrijwilligers alsook de (publieks)valorisatie van het onderzoek. Met al deze en andere initiatieven plaatsen we de ontelbare lokale en familiale geschiedschrijvingen van vrijwilligers binnen een breder (macro)perspectief, met nieuwe collectieve inzichten en een rijker, gediversifieerd beeld tot gevolg.

(*) Met **onderzoeksdatasets** bedoelen we gestructureerde verzamelingen van gedetailleerde gegevens (familie- en plaatsnamen, dialectwoorden, huisraad, lidmaatschappen enz.) die vaak het resultaat zijn van jarenlang registreren, digitaliseren en exciperen van bronnen zoals bidprentjes, registers, leggers, aktes, kranten, tijdschriften, bodenvondsten enzovoort. Elkeen doet dit naar best vermogen, in uiteenlopende formaten en systemen, op de manier die hem of haar het beste past. Van een Word-document op een inmiddels onleesbare drager, Excel- en Access-formulieren tot online registratieprogramma's die gratis of commercieel worden aangeboden.

Mogelijke acties met 0,8 VTE en 7.854 euro per jaar

Databanken

- \ Uitbreiding van de **Artikeldatabank**: participatief platform dat de vele periodieke publicaties van vrijwilligers op artikelniveau ontsluit voor andere vrijwilligers, academische onderzoekers en andere geïnteresseerden
 - o Maandelijkse update
 - o Oproep via koepels om artikelen in te voeren (min. 5/BP)
 - o Oprichting van een redactieraad van erfgoedvrijwilligers
- \ **CoDE-x** (Collectie Datasets Erfgoedpraktijken): pilootproject rond registratie en het beter vindbaar maken van kwetsbare onderzoeksdatasets van erfgoedvrijwilligers voor allerhande onderzoekers. In de eerste fase vragen we eigenaars van een dataset hun informatie te registreren op een webpagina met fiches in een laagdrempelig gestandaardiseerd registratiesysteem. De datasets zijn niet zelf zichtbaar in CoDE-x, maar de belangrijkste informatie over wat ze bevatten en waar je deze kan vinden is wel ontsloten. In een tweede fase kijken we hoe we deze datasets duurzamer kunnen maken (1 laagdrempelig registratiesysteem, min. 8 structurele samenwerkingen met koepels opzetten om datasets op te sporen, min. 15 samenwerkingen met erfgoedcellen om datasets mee op te sporen, min. 1 algemene oproep en 1 algemene infosessie per jaar naast individuele begeleidingen, 1 rapport met analyse van datasets en ontwikkeling visie)
- \ Aanvulling en promotie van de **Sprekerslijst**: databank met volks-culturele spreekbeurten, geanimeerde lezingen of demonstraties die verenigingen kunnen boeken (min. 10 nieuwe sprekers of onderwerpen/jaar)

Burgerwetenschapsprojecten

- \ Opzet van **eigen projecten** i.s.m. koepels rond een thema dat verschillende erfgoedpraktijken verbindt en potentiële vrijwilligers werft, zoals MamaMito (over DNA en voormoeders)* (min. 2/BP)
- \ Ondersteuning van **partnerprojecten**: zoals Outsiders and the Law (over toegankelijkheid van informatie over gevangenen), SOS Antwerpen* (doodsoorzaakregisters) en Getuigenissen* (getuigenisverhoren) (min. 2 lopende projecten/jaar)
- \ Voortzetting **structureel overleg** met het Rijksarchief, o.a. over nieuwe onderzoeksprojecten (min. 1/jaar)
- \ **Lerende netwerk** met onze projectpartners en Scivil over verhoogde vrijwilligersbetrokkenheid (min. 1/jaar)

Vorming en uitwisseling

- \ Voortzetting **Tijd-Stories**: interactieve inspiratieavonden rond nieuwe bronnen en thema's, zoals Bijvangst in het archief* en Verrassende bronnen & Lekker digitaal* (min. 2/jaar)
- \ Herhaling vormingsreeks **Hoe schrijf ik een historisch verantwoorde tekst?**: met een historische bron of thema als vertrekpunt overlopen we de verschillende stappen tot een verantwoorde historische tekst, met inbegrip van de onderzoeksmogelijkheden- en methodieken, historische kritiek, wetenschappelijke bronverwijzing enz. Zoals Parochieregisters*, Vreemdelingendossiers* (min. 5 vormingsreeksen van 4 sessies/BP)
- \ Uitwerking nieuwe reeksen onder meer i.s.m. **collectiebeherende organisaties**, zoals Graven in het Rijksarchief: middeleeuwse en vroegmoderne bronnen*, Pardonbrieven* (5 vormingsreeksen van 4 sessies/BP)
- \ Organisatie **lerende netwerken**, o.a. rond het gebruik van Quantum Gis of Transkribus (beeldanalyse, tekst- en structuurherkenning op historische documenten) (min. 2 lopende netwerken/jaar)

Publicaties

- \ Voortzetting uitgifte van **bronnengidsen**: overzicht van bronnen rond specifieke thema's i.s.m. collectiebeherende organisaties en landelijke rollen, zoals Esperanto* (min. 3/BP)
- \ Ondersteuning van de **Wegwijzer documentair kerkelijk erfgoed**, o.l.v. KADOC-KU Leuven
- \ Verdere update en promotie van **Familiegeschiedenis.be**: online gids die je stap voor stap op weg helpt in de zoektocht naar jouw familiegeschiedenis (min. 2 dossiers, 5 verhalen en 10 bronnen/BP)
- \ Voortzetting uitgifte van **Tijd-Schrift** in digitale vorm: vertaling van actueel onderzoek en actieve stimulering van burgerwetenschappers door de redactieraad om ook te publiceren (3 nummers/jaar)

Communicatie via de nieuwsbrief, website, sociale media

- \ **Boekenplank**: rubriek met nieuwe publicaties van verenigingen
- \ **Kort nieuws**: rubriek met o.a. tips over bronnen, methodieken en studies
- \ **Oproepen delen** van verenigingen, academici, landelijke rollen, collectiebeherende organisaties enz.

Mogelijke partners

Rijksarchief, VEB, ETWIE, meemoo, Archiefpunt, KADOC – KU Leuven, Familiekunde Vlaanderen, Erfgoedcellen, Boekentoren, UC Louvain, Universiteit Gent (Instituut voor Publieksgeschiedenis), Heraldisch College, collectiebeherende organisaties, andere landelijke rollen e.a.

1.5 Histories stimuleert de digitale transformatie door de kennis en competenties van vrijwilligers aan te scherpen

De gemiddelde leeftijd bij erfgoedverenigingen ligt hoog. Ze tellen weinig *digital natives* en tijdens de covid pandemie werd de digitale kloof erg duidelijk. Maar ook nieuwe generaties worstelen met de veelzijdigheid en complexiteit van gedigitaliseerd of digitaal erfgoed. Toch leren erfgoedvrijwilligers de meerwaarde van digitaal werken steeds beter kennen. Ze consulteren wereldwijd bronnen op het internet, registreren online stambomen, bodemvondsten en collecties, gebruiken de Erfgoedapp en communiceren via sociale media met elkaar en met hun publiek. Wel laten ze – vaak bij gebrek aan kennis of middelen – nog kansen liggen om dit op een meer strategische of **duurzame manier** te doen.

Om hen hierbij te helpen en die openliggende kansen te grijpen, zetten we de komende jaren sterk in op het stapsgewijs verhogen van hun **digitale competenties**. Histories wil hen helpen om hun kennis en kunde zoveel mogelijk via digitale weg **zichtbaar, vindbaar en deelbaar** te maken. We stimuleren het gebruik van open data en reiken handvaten aan om data technologisch zo open en gestandaardiseerd mogelijk beschikbaar te stellen voor **hergebruik**. Met het oog op efficiëntiewinsten zetten we maximaal in op gedeelde systemen en infrastructuur.

De haast noodzakelijke transformatie naar digitaal werken is geen eenvoudig lineair proces en de noden van verenigingen zijn zeer uiteenlopend. Samen gaan we aan de slag rond deze digitale processen en zetten daarbij in op **digitale innovatie** en ondernemerschap om de verandering vorm te geven. We creëren bewust ruimte voor het

opzetten van experimenten en het begeleiden, opschalen en tonen van **initiatieven van onderuit** die inspirerend en sensibiliserend zijn, als katalysator voor de digitale transformatie van anderen. Onze eigen trajecten zoals het verduurzamen en uitwisselbaar maken van onze databanken kunnen daarbij evengoed dienen als proeftuin.

Mogelijke acties met 0,6 VTE en 5.278 euro per jaar

Advies en begeleiding, o.a.

- \ Familiekunde Vlaanderen: ontwikkeling van een **koepel-zoekfunctie** voor de regionale databanken
- \ Verenigingen: hulp bij het **gebruik van digitale media**, het selecteren en gebruiken van geschikte tools om bv. websites te bouwen, digitale documenten te bewaren, aan storytelling te doen, vergader- en samenwerkingstools, blogs, vlogs, opmaakprogramma's, copywriting, sociale mediabeleid enz.
- \ Detectum rond **metaaldetectieplatformen**
- \ Inschakeling van experts i.v.m. **juridische vraagstukken** over digitalisering, o.a. Samenwerkingsverband Auteursrecht en Samenleving (SA&S)

Vorming en coaching, o.a.

- \ Digi-Lab: over het **(kritisch) gebruik van media** in een erfgoedcontext met elk jaar andere accenten zoals digitaal burgerschap, privacy, auteursrecht, informatievaardigheden enz. (jaarlijks)
- \ Workshop over het **gebruik van courante platformen** zoals de UiTdatabank, de Erfgoedkaart e.a. (jaarlijks)
- \ Cursussen en **tools voor privaatrechtelijke archiefvormers** zoals Mappenstructuur* en Archiveren van e-mail* met Werkgroep Privaatrechtelijke Archieven (WPA) (3 x 1 cursus/provincie in BP)

Diverse tools en publicaties, o.a.

- \ Laagdrempelige grafische of **synthetiserende vertalingen** van complexe problemen rond digitalisering zoals modellen, infographics, sjablonen, stroomschema's, beslissingsbomen (min. 1/jaar)
- \ Online **artikelenreeks** met heldere beschrijvingen en praktische toepassingen van digitale thema's, bruikbare softwaretoepassingen en open data, o.a. i.s.m. meemoo en Socialware (min. 3/jaar)
- \ **Screencastreeks** om het praktisch gebruik van bepaalde toepassingen toe te lichten (min. 1/jaar)
- \ **Trendrapport** over belangrijke digitale ontwikkelingen binnen onze doelgroep (bv. rond het duurzamer maken van datasets) op basis van analyses uit Digi-Lab, CoDE-x, adviesverlening, voor het detecteren van onderliggende noden en deze zichtbaar te maken (1 rapport in 25)
- \ Opmaak **digitale brochure** met tips om verenigingen te helpen om digitaal te transformeren (1 brochure in 26)

Mogelijke partners

meemoo, Cultuurconnect, publiq, Mediawijs, LINC, Wikimedia België, SA&S, VVBAD, CAVA, ADVN, AMSAB-ISG, AMVB, AVG-Carhif, Archiefpunt, ETWIE, PARCUM, Vlaams Architectuurinstituut, CEMPER, Letterenhuis e.a.

1.6 Histories deelt haar opgebouwde kennis en ervaringen met de cultureel-erfgoedgemeenschap

Om bij te dragen aan **duurzame kennisontwikkeling** binnen de sector, documenteert Histories haar activiteiten, opgebouwde kennis en ervaringen. We **publiceren** die informatie – zowel theoretisch als toegepast – in uiteenlopende formats: van een nieuwsbericht tot een brochure, van een video tot een toolbox. Op vraag van de vrijwilligers en voor een ruimere verspreiding doen we dit vooral **online**. Zo zijn onze instrumenten steeds vrij en gratis toegankelijk. Om duurzaamheidsredenen bieden we een gedrukte versie enkel indien nodig aan. We doen dit zo goedkoop mogelijk. In de mate van het mogelijke bieden we onze informatie aan als **open data**.

Daarnaast delen we onze ervaringen rond projecten en trajecten via **workshops, lezingen en presentaties** bij verenigingen collega-organisaties. Een van onze sterktes is de toegankelijkheid: we brengen de inhoud op maat van vrijwilligers en in nauwe samenwerking met lokale verenigingen en partners.

Via de erflaters beschikken we over heel wat gedrukt en digitaal materiaal dat nog steeds relevant is. De komende jaren geven we dat materiaal een update in navolging van de geërfde databanken die al een technische en inhoudelijke herziening kregen. Samen met nieuwe nog te ontwikkelen tools bieden we het via één online portaal aan als **Praktijktips**. Al die informatie en onze dienstverlening in het algemeen maken we via diverse online en offline kanalen bekend (zie 4.4).

Mogelijke acties met 0,8 VTE en 19.131 euro per jaar

Histories-website

- \ Update **FAQ**: webpagina's met antwoorden op veelgestelde vragen
- \ Doorontwikkeling **fiches** met de beschrijving van elke activiteit en verwijzing naar de beschikbare resultaten
- \ **Digitaal archief**: retroactief online brengen van eigen brochures en publicaties, aanvulling Tijd-Schrift-archief
- \ Ontwikkeling **Praktijktips.be** (werktitel): ontsluiting van beschikbare instrumenten en informatie via één portaal
- \ Ontwikkeling **nieuwe organisatiewebsite** (lancering in 28)
- \ Voortzetting ontwikkeling van een **FAIR en open dataleid** i.s.m. meemoo

Ontwikkeling projectwebsites

- \ **Projectwebsites**: met voortgangsrapportage en resultaten, zoals Merovingerdna.be*, Inclusivemuseums.eu*
- \ **Landingspagina's**, met nieuws en activiteiten uit, over en voor specifieke gemeenschappen

Bijdragen op platformen van derden

- \ **Bijdragen** in o.a. tijdschriften (zoals Vlaamse Stam, META, Volkskunde, FARO, OKV, GEN.magazine, Eos Magazine, Ex Situ), podcasts (zoals Eos), TV (zoals Universiteit van Vlaanderen, Eclips TV), blogs...
- \ **Presentaties** op evenementen van professionele actoren en vrijwilligers: o.a. Groot onderhoud (FARO), Informatie aan Zee (VVBAD), Dag van de Cultuureducatie (CANON), Dag van de Wetenschap, Famillement enz.

Publicaties

- \ **Boeken, brochures, rapporten en handleidingen**: bundeling en verspreiding op papier van opgebouwde en verzamelde kennis zoals de brochure Hoe betrek je vrijwilligers in maatschappelijk kwetsbare posities bij je erfgoedorganisatie?* en de Handleiding voor inventarisatie van schutterserfgoed*
- \ **Toolboxen, podcasts, video's en online tutorials**: bundeling en verspreiding in digitale en multimediale vorm van opgebouwde en verzamelde kennis. Zoals Familiegeschiedenis.be*, Toolbox mappenstructuur*, podcast Inspirerende erfgoedpraktijken o.a. over veerkracht tijdens covid*

Mogelijke partners

Zie hierboven.

2 Veerkrachtige erfgoedverenigingen dragen blijvend zorg voor ons erfgoed

Cultureel erfgoed heeft gepassioneerde mensen en **vitale erfgoedgemeenschappen** nodig die het actief en bewust doorgeven. Als we willen dat verenigingen en immaterieel erfgoedgemeenschappen voldoende verjongen en verbreden (2.2) zodat ze ook in de toekomst nog pro bono (!) zorg dragen voor ons erfgoed en onze tradities, moet erfgoed beleven en het verleden ontsluiten een plezierige, zinvolle tijdsbesteding blijven. Helaas wordt erfgoedzorg hoe langer hoe meer een bezorgdheid omdat de vereniging of gemeenschap zelf **onder druk** staat (2.1). Histories kan maatschappelijke trends zoals de flexibilisering, versplintering, vergrijzing of digitalisering niet omkeren. Maar we kunnen vrijwilligers wel helpen om proactief en constructief om te gaan met deze veranderingen zodat ze sterk staan in de evoluerende samenleving. Dat doen we door hen meer wendbaar en weerbaar te maken rond **actuele**

thema's (2.3), door hen handvaten aan te reiken om hun stem meer te laten horen t.a.v. het **erfgoedbeleid (2.4)** en door meer zichtbaarheid en **waardering** te creëren voor hun maatschappelijke rol (2.5).

2.1 Histories responsabiliseert erfgoedverenigingen rond bestuurlijk-organisatorische uitdagingen

Het voorbije decennium is de **druk op het verenigingsleven** erg toegenomen. De financiële middelen daalden en de administratieve verplichtingen stegen. Het is ook steeds moeilijker om voldoende mensen te vinden die mee aan de kar willen trekken bij (de organisatie van) activiteiten. Het is noodzakelijk om vrijwilligers te helpen bij het blijven opnemen van hun **regeltaken**. We willen vermijden dat complexe zakelijke verplichtingen (zoals het navolgen van de nieuwe vennootschapswetgeving), de strengere Europese regelgeving (rond de GDPR en het auteursrecht) of ook de zoektocht naar financiering leidt tot dalende motivatie. Die kan dan weer de stopzetting van de vereniging en daarmee ook de erfgoedwerking tot gevolg hebben. Goed bestuur zorgt ook bij verenigingen voor stabiliteit en een duurzame werking.

Als **eerstelijnsorganisatie** volgt Histories de belangrijkste evoluties op die effect hebben op bestuurlijke en organisatorische aspecten van een erfgoedvereniging. Hiervoor werken we samen met experts en organisaties zoals Cultuurloket, Scwitch, Vlaams Studie- en Documentatiecentrum voor vzw's (VSDC), FARO, VSV en SA&S. Zij leveren de expertise en wij zorgen voor de **praktische en pragmatische vertaalslag** naar vrijwilligers zodat zij op de hoogte blijven. Indien mogelijk begeleiden we verenigingsbesturen bij het toepassen van nieuwe wetgeving, het zoeken naar financiering (bv. via crowdfunding), rekruteren van vrijwilligers (**zie 2.2**) of het ontwikkelen van een nieuwe rol of strategie.

Mogelijke acties met 0,9 VTE en 6.251 euro per jaar

Bestuurlijke aspecten

- \ **Bestuurders-Lab**: voor toekomstige bestuurders over bestuurlijk-organisatorische aspecten (jaarlijks)
- \ **Infosessies** en vorming zoals over het UBO-register*, Help! Een nieuwe vzw-wetgeving* en Aanvullende financiering voor erfgoedverenigingen* (min. 2/jaar)
- \ **Sensibilisering** van metaaldetectoristen rond de correcte naleving van de wetgeving en registratie in de CAI
- \ Begeleiding van (koepel)organisaties in **visievorming** (o.a. missie, visie, impact, rol)

Financiering

- \ Begeleiding van **subsidieaanvragen** en sponsordossiers van erfgoedverenigingen, bv. Cera, Koning Boudewijnstichting, Participatiedecreet, decreet Bovenlokaal Cultuurbeleid
- \ Geef om erfgoed: gezamenlijk civic **crowdfundingplatform** met Growfunding met als doel het uitbouwen van een sociaal en financieel draagvlak voor erfgoedprojecten via vormingen, begeleiding en advies op maat
- \ Onderzoek naar **verdienmodellen** voor erfgoedtijdschriften

Netwerking en informatie-uitwisseling

- \ **Deelname** aan klankbordgroepen, focusgroepen, commissies enz. van overheden of andere actoren
- \ **Lidmaatschap** van o.a. Scwitch, VSDC, Vereniginginfo, VSV, Folio, SA&S, Kortom

Mogelijke partners

- \ Cultuurloket, OP/TIL, VSV, VSDC, Scwitch, SA&S, Growfunding, FARO, PARCUM, Davidsfonds, Herita, erfgoedcellen, Folio, FVHS, e.a.

2.2 Histories stimuleert verjonging en verbreding door verenigingen te ondersteunen bij de ontwikkeling van een educatief aanbod en inclusief vrijwilligersbeleid

De duizenden heemkundige, volkskundige, genealogische en andere erfgoedverenigingen die in de vorige eeuw het licht zagen, weerspiegelen vandaag onvoldoende de demografische realiteit in Vlaanderen. Zoals andere klassieke verenigingen worstelen ze met de uitdaging om nieuwe, jongere en **meer diverse mensen** de weg te laten vinden naar hun activiteiten en bestuursorganen, zeker nu de nieuwe vrijwilliger langdurig engagement en bestuursverantwoordelijkheid minder aantrekkelijk vindt.

Gelukkig heeft het cultureel erfgoed waarrond deze verenigingen werken grote potentie om een breder publiek, en specifieke doelgroepen daarin, aan te spreken. En hoe ruimer het **publieksbereik**, hoe groter de kans dat de erfgoedgemeenschap zelf groeit en nieuwe vrijwilligers opstaan. Daarom helpen we erfgoedverenigingen o.a. bij de warme toeleiding van jongeren (die ook in toenemende mate een migratieachtergrond hebben) naar hun erfgoed en erfgoedpraktijken. We doen dit vooral door de verenigingen in contact te brengen met lokale partners in het **onderwijs of het jeugdwerk** en hen te inspireren bij het uitwerken van educatieve initiatieven die qua tijdsperiode (het meer recente verleden), format (*gamification*, vlogs, podcasts) of thema (zoals ecologie) aansluiting vinden bij jongeren. We focussen daarbij vooral op het versterken van de doelgroep inzake erfgoededucatie en samenwerking met onderwijs- en jeugdpartners i.p.v. op het zelf ontwikkelen van eigen educatieve pakketten. We blijven bestaande instrumenten wel aanbieden.

Naast deze investering in 'de toekomst' willen we op de kortere termijn ook andere minder bereikte doelgroepen toeleiden naar erfgoedverenigingen. Goed bedoelde acties hebben echter pas effect als ze kaderen binnen een bredere visie op de organisatie en de rol van vrijwilligers daarin. Daarom begeleiden we verenigingen bij de ontwikkeling van een **inclusief beleid** dat open staat voor andere groepen en vormen van engagement. Daarnaast activeren we nieuwe vrijwilligers via burgerwetenschapsprojecten (**zie 1.4**).

Mogelijke acties met 1 VTE en 7.938 euro per jaar

Samenwerking met andere doelgroepen

- \ **Vrijwilligers rekruteren en motiveren**: 4-delige vormingsreeks voor lokale erfgoedverenigingen waarbij deze naast vorming, uitwisseling van ervaring en goede voorbeelden zelf aan opdrachten werken en uitgedaagd worden om nieuwe doelgroepen aan te spreken
- \ Verdere sensibilisering en expertise-uitwisseling rond inclusie van **vrijwilligers in kwetsbare posities** (o.a. verduurzamen van het project Inclusive Museums*)
- \ Initiatieven stimuleren om nieuwe groepen bij de werking te betrekken en de **goede voorbeelden** in de kijker plaatsen, zoals de podcastaflevering Inspirerende erfgoedpraktijken over Reuskens van Borgerhout*
- \ **Toeleiding van nieuwkomers** naar erfgoedverenigingen als 4de pijler in hun inburgeringstraject
- \ Ontwikkeling van **Buurt-Stories**: vormingsreeks rond de eigentijdse en nieuwste geschiedenis van buurten, met aandacht voor de diversiteit van de inwoners en hun erfgoed i.s.m. diverse gemeenschappen, lokale erfgoedactoren, organisaties met expertise rond inclusief werken (min. 5 vormingsreeksen van 5 sessies/BP)
- \ **Overleg met hogescholen en universitaire opleidingen** (bv. Kunst- en cultuurbemiddeling, Sociaal-cultureel werk, Publieksgeschiedenis, Cultuurmanagement, Archeologie) rond stages en thesisonderwerpen

Stimulans voor ontwikkeling nieuw aanbod educatieve formats

- \ **Lerend netwerk** van erfgoedverenigingen die willen uitwisselen rond educatieve initiatieven (3 bijeenkomsten/jaar)
- \ **Erfgoedwjs** (deelsite op leermiddelennetwerk KlasCement i.s.m. departement Onderwijs) promoten bij erfgoedverenigingen en hen stimuleren tot eigen producten, bv. tijdens het lerend netwerk
- \ **Begeleiding van FVHS** bij het ontwerpen van een geactualiseerd aanbod voor kinderen en jongeren rond het schutterswezen, geïntegreerd in het IE-begeleidingstraject

- \ **Lokale proefprojecten** waarbij specifieke aandacht gaat naar geschiedenis en erfgoed van jongeren, diverse doelgroepen en gemeenschappen, waarbij tools en stappenplannen uitgewerkt worden (en eventueel ook gemeenschappelijke evenementen en communicatie)
- \ Online toolbox voor erfgoedverenigingen met informatie over de **onderwijsdoelen**

Bestaand aanbod educatieve formats (op eigen maat aan te passen)

- \ Begeleiding en verspreiding van **Buurten met erfgoed-trajecten**: aanhalen en structureel verankeren van de banden tussen de scholen en het lokale erfgoed. Leerkrachten werken hiervoor samen met erfgoed-, cultuur- en natuurmedewerkers en vormen een lerend netwerk. Trekkers in het lager onderwijs krijgen een draaiboek, de leerkracht een werkboek. Histories organiseert ook mee –als één van de trekkende partners- de bijhorende train-de-trainer-vorming (TdT) om trekkers en procesbegeleiders te leren hoe ze zelf een traject kunnen opstarten (min. 5 TdT-reeksen van 4 sessies/BP; min 5 begeleidingen van lokale Buurten met erfgoed-trajecten)
- \ **Youca**: kijkstages bij erfgoedverenigingen, georganiseerd en begeleid door Histories (min. 5 leerlingen/jaar)
- \ **Klasbakken**: verspreiding oproep en begeleiding vrijwillige klasbakken i.s.m. FARO (1/jaar)

Eigen aanbod educatieve instrumenten

- \ **Familiegeschiedenis.be**: educatieve deelpagina, met onder meer **Misia's missie**: kant-en-klaar educatief pakket waarin we kinderen (tweede graad lager onderwijs) laten kennismaken met **genealogisch onderzoek**.
- \ Kwartetspel rond **overgangsrитуelen** dat Histories ontwikkelde in het kader van het educatief project Passage
- \ Educatief pakket over **reuzencultuur** Curieuzereuzen dat kinderen (eerste graad lager onderwijs) prikkelt over reuzen en hun bijzondere, grappige of juist herkenbare gewoonten en gebruiken
- \ Lesbrieft **Overal carnaval** om leerlingen (derde graad lager onderwijs) kennis te laten maken met carnaval
- \ Lesbrieft Voor en over **erfgoedsschatten**: kant-en-klaar pakket met zesdelig stappenplan om met leerlingen (derde graad lager onderwijs) rond erfgoed aan de slag te gaan

Mogelijke partners

FARO, Bamm!, Duurzaam Educatiepunt, CANON Cultuurcel, Erfgoedcel Brussel, Provincie Oost-Vlaanderen, Cera, Herita, De Batterie, erfgoedcellen, Red Star Line Museum, Museum Dr. Guislain, Museum Plantin-Moretus, Parcum. Mogelijk ook: Minderhedenforum, ROSA, Agentschap Integratie en Inburgering, Amsab-ISG, Demos, FZV, FMDO, FZOVL, de InclusieAmbassade e.a.

2.3 Histories zet erfgoedverenigingen aan tot actie, reflectie en debat rond actuele maatschappelijke thema's

In een snel veranderende en polariserende samenleving kunnen erfgoedverenigingen helpen om **actuele thema's** te duiden binnen een breder historisch perspectief. Denk bijvoorbeeld aan adoptie, historische vervuiling, beeldvorming van bevolkingsgroepen of de LBGTQIA+-beweging. Weloverwogen acties hierrond in samenwerking met andere beleidsdomeinen (zoals Natuur, Welzijn, Jeugd, Onderwijs en Onderzoek) **betrekken nieuwe doelgroepen** bij erfgoed en verstevigen de positie van erfgoedgemeenschappen in onze samenleving.

Soms kan erfgoed de samenleving ook **polariseren**. Dan hebben erfgoedverenigingen zelf hulp en duiding nodig bij ontwikkelingen in het maatschappelijk debat en andere sectoren. Denk bv. aan erfgoed dat gevaarlijk is (zoals wapencollecties) of tot controversie leidt (zoals bepaalde tradities of de aanwezigheid van koloniale standbeelden in de openbare ruimte). Door genuanceerd om te gaan met gecontesteerd erfgoed helpen we erfgoedvrijwilligers in te zetten op **meerstemmigheid** en hun belangrijke maatschappelijke rol op te nemen. Ethische principes zijn hierbij een belangrijke leidraad.

Mogelijke acties met 0,9 VTE en 9.450 euro per jaar

Ontwikkeling van min. 3 projecten rond actuele thema's, door

- \ Opvolging van de **actualiteit** en nieuw onderzoek
- \ Selectie van actuele thema's in **overleg** met verenigingen
- \ Verkennen van **partners** bij belendende domeinen, professionele erfgoedorganisaties, onderzoekers enz.
- \ Mogelijke **thema's** historische vervuiling, houtig erfgoed, adoptie, kansarmoede, historische vervuiling, vluchtelingen, beeldvorming van bevolkingsgroepen, mentaal welzijn, de LBGTQIA+-beweging, tabaksteelt, dierenwelzijn enz.

Sensibilisering rond ethische thema's en gecontesteerd erfgoed

- \ **Dekolonisering** (min. 5 uitwisselingsmomenten/BP met erfgoedactoren (vrijwilligers en professionelen) en ontwikkeling themadossier op Histories-website met inspirerende getuigenissen en tips en *tricks*)
- \ Uitwerking van **inhoudelijke dossiers** rond gecontesteerde immaterieel-erfgoedpraktijken zoals Zwarte Piet, het inzetten van dieren in bepaalde sociale praktijken (zoals hanenzetten en gansrijden) en racisme/discriminatie binnen carnavalsstoeten (min. 1 dossier/jaar)
- \ Verspreiding van de resultaten van **onderzoeken** zoals bevraging geversheiligen en onderzoek naar feestcultuur
- \ Sensibilisering rond **gevaarlijk erfgoed**, zoals asbest (onder meer via de brochure Asbest in je erfgoedcollectie*) en lood o.l.v. ETWIE
- \ Ontwikkeling van een **media- en persstrategie**, bv. proactief contactlijsten en dossiers beschikbaar maken voor de pers en beantwoorden van persvragen (gemiddeld 25/jaar)

Onderzoek

- \ Onderzoek naar de impact van **epidemieën in het verleden** (EPIBEL: EPidemics and Inequalities in BELgium from the Plague to COVID-19: what can we learn about societal resilience? (om de langetermijnevolgen van de covidcrisis bij kwetsbare groepen te kunnen inschatten)

Mogelijke partners

FARO, WIE, IE-Domeinnetwerk, CAG, ETWIE, Minderhedenforum, Rijksarchief Brussel, VUB, Trage Wegen, Regionale Landschappen. Mogelijk ook: Vluchtelingenwerk Vlaanderen, çavaria, agentschap Integratie en Inburgering, Netwerk Tegen Armoede e.a.

2.4 Histories geeft erfgoedgemeenschappen de nodige handvaten om te participeren aan het erfgoedbeleid

Vlaanderen erkent het belang van samenwerking en netwerking tussen burgers, organisaties en overheden met betrekking tot cultureel-erfgoedwerking en plaatst **erfgoedgemeenschappen centraal** in haar cultureel-erfgoedbeleid. Dat betekent dat niet enkel de eigenaars of professionele beheerders van erfgoed recht hebben op inspraak en participatie, maar ook erfgoedverenigingen worden erkend als belanghebbenden in het beleid rond erfgoed. Helaas hebben zij – in tegenstelling tot de professionele erfgoedwerkers – amper middelen en fora om hun visie, aanbevelingen of verzuchtingen kenbaar te maken. Het gevolg is dat beleidsmakers niet altijd de (soms ontmoedigende) impact kennen van hun beslissingen op de werking van erfgoedvrijwilligers. We reiken verenigingen handvaten aan waardoor ze zelf kunnen **participeren aan het erfgoedbeleid**. Het gaat dan bv. over duiding bij het wetgevende proces of het delen van inzichten en strategieën waarmee ze hun (onderhandelings)positie en boodschap ten aanzien van overheden, in het bijzonder de lokale besturen, kunnen versterken. We zetten ook in op de actieve participatie van vrijwilligers aan overlegfora in de sector die ook hen aanbelangen, zoals het Virtueel Museum of de erfgoeddatabanken. Als ze geen rechtstreekse toegang hebben neemt Histories graag hun insteek mee.

Mogelijke acties met 0,6 VTE en 5.810 euro per jaar

Inspiratie voor erfgoedvrijwilligers

- \ **Vorming**, o.a. rond het schrijven van adviezen en memorandi in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen, over hoe slim omgaan met lokale besturen, Storytelling, Mediatraining, Lobby voor je hobby*
- \ Lerend netwerk om elkaar in de **omgang met de lokale overheid** te inspireren en te ondersteunen en feedback van elkaar te krijgen
- \ Delen van **goede voorbeelden** (online en/of in gedrukte vorm) rond geboekte successen in de dialoog met lokale overheden

Beleidsvoorbereiding

- \ Zoals het **onderzoek** naar erfgoedtijdschriften* (analyse en aanbevelingen naar sector en overheden), naar de impact van covid* (monitoring en verzameling van beleidsrelevante gegevens) of naar optimalisatie onderzoeksmogelijkheden van kadasterarchieven voor vrijwilligers*
- \ Publicatie van de **onderzoeksrapporten** met aanbevelingen over en aan erfgoedvrijwilligers (min. 1/onderzoek)
- \ Publieke **presentatie** van resultaten, zoals debat of studiedag met vrijwilligers, ambtenaren en politici

Lokale besturen

- \ **Overleg i.s.m. FARO** met de VVSG en agentschap Onroerend Erfgoed, o.a. over lokaal erfgoedbeleid en het belang van **(cultureel)erfgoedraden**
- \ **Campagne** naar lokale besturen, gemeentediensten en het middenveld die duidelijk maakt op welke veelzijdige manier een erfgoedvrijwilliger kan bijdragen aan het beleid en iets kan betekenen voor andere verenigingen
- \ **Stem**: Interviews van erfgoedvrijwilligers met een politiek mandaat

Partneroverleg

- \ **Overleg** met OCE, Op/Til, FARO, De Federatie, VSV, Verenigde Verenigingen e.a. in functie van het signaleren of contextualiseren van de noden van vrijwilligers. Met onderwerpen zoals de analyse van data van vrijwilligers uit de covid-enquête OCE*
- \ **Participatie in klankbordgroepen** zoals deze voor het Verenigingsloket*
- \ Stimuleren dat specifieke **wetgeving** betreffende de praktijk van erfgoedvrijwilligers op een begrijpelijke manier wordt gecommuniceerd aan de doelgemeenschappen, bv. de toegankelijkheid akten van de burgerlijke stand

Mogelijke partners

Koepels, OCE, De Federatie, VSV, Verenigde Verenigingen, erfgoedcellen, FARO, VVSG, Op/Til, Verenigingsloket e.a.

2.5 Histories verhoogt de waardering van de samenleving voor erfgoedverenigingen door erfgoedvrijwilligers en hun activiteiten op een wervende manier in de kijker te zetten

Wat erfgoedvrijwilligers presteren valt niet louter te bestempelen als 'een individuele hobby'. Ze zorgen voor sociale cohesie door mensen te verenigen rond erfgoed, tradities en geschiedenis. Ze delen hun kennis via publicaties en publieksactiviteiten. Ze helpen iedereen op weg die vragen heeft over het verleden van zijn familie en omgeving. En als er erfgoed dreigt te verdwijnen, zijn ze vaak de eersten om dit te signaleren en te remediëren.

De sociale impact en maatschappelijke waarde van hun erfgoedpraktijken is niet bij iedereen gekend, en helaas is onbekend vaak ook onbemind. Daarom biedt Histories hun graag een **platform** aan om potentiële vrijwilligers, sponsoren en stakeholders ervan te overtuigen dat erfgoedvrijwilligerswerk zinvol werk is dat steun en waardering verdient. We **promoten** hun activiteiten via onze databanken (**zie 1.3 en 1.4**) en communicatiekanalen en zetten via interviews een spot op inspirerende mensen of vernieuwende praktijken. Met campagnes en een mediastrategie maken we de vele aspecten van erfgoedpraktijken en -verenigingen beter zichtbaar en aantrekkelijk.

Mogelijke acties met 0,5 VTE en 8.001 euro per jaar

Vorming

- \ **Erfgoed in de praktijk** in functie van inspireren en ondersteunen lokale erfgoedactoren bij nationale evenementen: partnerschap van Histories, FARO, PARCUM/Open Kerken en Davidsfonds
 - o Laagdrempelige **vormingen** die de deelnemers aan erfgoedevenementen helpen bij de organisatie en communicatie van hun deelname aan o.a. Erfgoeddag, Open Kerkenweekend en Nachten van de Geschiedenis
 - o Visietraject rond actualisering en verbreding van het **partnerschap** (bv. met Archeologiedagen, Week van de begraafplaats, Reveil, ...) in functie van afstemming en eventuele gemeenschappelijke communicatie van de thema's en data van de erfgoedevenementen
- \ **Communicatie-Lab**: over wervend communiceren voor erfgoedverenigingen (bv. promotie van activiteiten*, persrelaties, schrijftraining, online publiceren, storytelling*, digitale filmpjes maken*) (jaarlijks)

Goede praktijken en ambassadeurs

- \ **Interviews met erfgoedvrijwilligers**, o.a. Stem (over vrijwilligers met een politiek mandaat), Her_stories (over vrouwen), Goed gevonden (over goede praktijken bij metaaldetectie), Over-dragers (traditiedragers over het borgen van rituelen en tradities) ... zoals voorheen rond covid*, kwetsbare vrijwilligers*
- \ **Histories-krant**: interviews met vrijwilligers en erfgoedpraktijken in de kijker
- \ Digitaal **Jaarboek** met o.a. extracten van de artikelen, fotoreportages enz. die de diversiteit van het werk van vrijwilligers in de kijker zetten

Mediastrategie

- \ Ontwikkeling **perslijst** van media en een lijst met interessante perscontacten bij de doelgroep
- \ Ontwikkeling **persdossiers rond rituelen** met doorverwijzing naar de gemeenschappen
- \ Verdere aanvulling van rechtenvrije **beelddatabank** over erfgoedpraktijken
- \ **Waarderende campagne** rond de erfgoedvrijwilliger in 24 en 26
- \ **Week/Dag van de vrijwilliger**: de erfgoedvrijwilligers in de kijker plaatsen

Nieuws over verenigingen

- \ Via eigen redactie: In de **pers** (verenigingen die de krant haalden), Boekenplank (recente **publicaties**)
- \ Via redactie door vrijwilligers: Kort **nieuws**
- \ Via widgets:
 - o UiTdatabank (**activiteiten**), Vacaturedatabank VSV (**vacatures**)
 - o Erfgoedkaart FARO (**verenigingen**): update van de contacten en integratie met eigen CRM

Storytelling

- \ Afwisselend een andere gemeenschap in de kijker plaatsen (min. 1/jaar)
- \ Regelmatig erfgoedpraktijken verbinden aan maatschappelijke thema's die inspirerend en sensibiliserend zijn (min. 1/jaar)

Mogelijke partners

FARO, Davidsfonds, Open Kerken, PARCUM, publiq, VSV. Mogelijk ook met: Archeologiedagen, Week van de Begraafplaats, Reveil, Kortom e.a.

3

Een sterk netwerk van erfgoedvrijwilligers zorgt voor meer synergie in en met het cultureel -erfgoedveld

In het cultureel-erfgoedveld zijn diverse publieke, private en zelfs commerciële actoren actief die zich allemaal inzetten voor een kwaliteitsvolle zorg voor en omgang met erfgoed. Hoewel iedereen hetzelfde doel nastreeft kunnen allerlei factoren een goede samenwerking op het terrein verhinderen. Denk bv. aan thematische, financiële en methodologische verschillen of wetgevende en geografische grenzen. Tegelijkertijd is de aanwezigheid van al die verschillende perspectieven en deelgemeenschappen een verrijking, tenminste als ze met elkaar in dialoog gaan en synergie opzoeken.

Als fusie-organisatie gelooft Histories in het bundelen van krachten om er samen sterker van te worden. De eerste stap naar samenwerking en kennisdeling is steeds wederzijdse kennismaking. Elke ontmoeting brengt nieuwe inzichten en inspiratie, zeker als je daarbij over het muurtje durft te kijken. Daarom leggen we verbindingen tussen de verschillende groepen van **erfgoedvrijwilligers** zodat ze elkaar als netwerk versterken (3.1) en samen de weg vinden naar andere actoren binnen en buiten de cultureel-erfgoedsector (2.3). Histories neemt daarbij graag de rol op van makelaar. Van lokaal tot **internationaal** (3.4) en dwars doorheen alle hokjes brengen we vrijwilligers en **beroepskrachten** (3.2) en cultureel en **onroerend erfgoedactoren** (3.3) bijeen rond de verschillende erfgoedpraktijken om samen een completer, rijker gestoffeerd verhaal te schrijven en toekomstgericht een breder draagvlak voor erfgoed te realiseren.

3.1 Histories brengt erfgoedvrijwilligers in dialoog met elkaar door de (co-)organisatie van netwerk- en ontmoetingsmomenten, zowel fysiek als online

Erfgoedvrijwilligers verenigen zich op thematische of geografische basis rond allerlei vormen van erfgoed, bv. in een oudheidkundige kring, een genealogische vereniging, een reuzencomité of een online metaaldetectiegroep. Tegelijkertijd voelen de meesten onder hen een grote behoefte om hun horizon en **netwerk te verruimen** en bv. in andere regio's of bij andere erfgoedpraktijken inspiratie, steun of partners te zoeken voor gemeenschappelijke uitdagingen.

Het is voor vrijwilligers echter niet zo eenvoudig om dergelijke contacten vanuit de eigen (vaak lokale) vereniging zelf op te zetten. Daarom creëert Histories kansen tot ontmoeting, uitwisseling en dialoog, zowel op landelijk niveau als over de verschillende erfgoedpraktijken heen. Want als we de fysieke en andere drempels wegnemen en mensen met elkaar laten praten over hun gedeelde passie, ontstaat er **verbinding** en groeit er gaandeweg een groter en sterker netwerk van erfgoedvrijwilligers die elkaar kunnen inspireren.

Het bestaande aanbod van jaarlijks weerkerende evenementen, congressen en studiedagen van onze doelgroep en partners steunen we, **inhoudelijk en organisatorisch**. Daarnaast nemen we aanvullend nieuwe/eigen initiatieven waarin we de verenigingen als partner meenemen. Dat kan een evenement op locatie zijn maar evengoed **via digitale weg**. Tot slot zet Histories bij andere doelen ook in op **tijdelijke leer- en ontmoetingskansen** zoals lerende netwerken en online cafés. Zo spelen we in op actuele onderwerpen in formats waarin divers samengestelde groepen deelnemers de belangrijkste experts en ervaringsdeskundigen zijn.

Mogelijke acties met 0,6 VTE en 12.768 euro per jaar

Eigen evenementen

- \ **Histories-Festival**: tweejaarlijks feest (in 25 en 27) van en voor erfgoedvrijwilligers op een historische locatie dat inzet op ontmoeting en inspiratie

- \ ... **Vandaag en morgen**: tweejaarlijks online event met inspiratie en nieuwe ontwikkelingen rond een specifieke erfgoedpraktijk zoals Metaaldetectie (24), Heemkunde (26) en Cultuur van alledag (28), zoals Familiegesciedenis* (21)

Inhoudelijke en/of logistieke participatie in evenementen van de gemeenschappen, o.a.

- \ Congres **Familiekunde** Vlaanderen (jaarlijks)
- \ De vier provinciale heemdagen van de **heemkundige** koepels (jaarlijks)
- \ **Metaaldetectie**dagen (jaarlijks)
- \ Bijeenkomsten van **immaterieel erfgoed**gemeenschappen: FEN, DBF-VBF, FVHS, Reuzen in Vlaanderen en Corsonetwerk Vlaanderen (min. 1/BP)

Co-organisatie van regionale of thematische netwerkmomenten van andere erfgoedorganisaties, o.a.

- \ **Netwerk**moment Limburg, Archeologiedagen, determinatiedagen (jaarlijks)
- \ Afwisselend **studie**- en netwerkmoment fysiek en online: Op handen gedragen (jaarlijks)
- \ **Ontmoeting**smoment Limburgse erfgoedverenigingen (op aanvraag)

Mogelijke partners

Familiekunde Vlaanderen, Heemkunde Gouw Antwerpen, Heemkunde Oost-Vlaanderen, Heemkunde West-Vlaanderen, Heemkunde Vlaams-Brabant, FEN, DBF-VBF, FVHS, Reuzen in Vlaanderen, Corsonetwerk Vlaanderen, Detectum, Detectorvrienden Vlaanderen (DVVL), Hobby Archeologie Limburg (HAL), Metaaldetectie Vlaanderen, KADOC-KU Leuven, PARCUM, erfgoedcellen (o.a. Haspengouw en ECRU erfgoed), intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten (IOED), LVG, Archeologiedagen e.a.

3.2 Histories stimuleert co-creatie in het erfgoedveld door samenwerking tussen erfgoedvrijwilligers en professionele erfgoedwerkers te faciliteren

De gesubsidieerde cultureel-erfgoedsector erkent in toenemende mate het **belang van erfgoedvrijwilligers** als actor en als participant voor hun eigen werking. Terecht. Ten eerste zijn het primaire gebruikers van hun aanbod aan collecties, databanken, publicaties enzovoort die daarom best ook gehoord en betrokken worden bij de ontwikkeling van nieuwe initiatieven. Ten tweede zijn vrijwilligers en verenigingen – dankzij hun tijd, kennis en kunde – ook interessante partners om collecties te duiden, of publieksactiviteiten op te zetten. Omgekeerd zijn verenigingen soms ook op zoek naar de medewerking of thematische expertise van professionele organisaties.

Histories wordt vaak gevraagd om dergelijke ‘publiek-private samenwerkingen’ mee tot stand te brengen en te ondersteunen. Vanuit ons erflaterschap en onze centrale rol binnen de cultureel-erfgoedsector zijn we goed geplaatst om die **makelaarsrol** te vervullen. We zijn graag **collegiale partner** in dergelijke overlegstructuren, netwerken en samenwerkingen, op voorwaarde dat die het erfgoedvrijwilligerswerk vooruithelpen. We streven ernaar dat vrijwilligers zoveel mogelijk deelgenoot zijn en van bij de start zelf aan tafel schuiven. Waar dat (nog) niet rechtstreeks kan, is Histories er om het perspectief van vrijwilligers over te brengen, bv. door deelname in **stuur-, werk- en klankbordgroepen** of door zelf structureel overleg te organiseren met kernpartners.

Die participatieve insteek passen we al toe binnen onze eigen werking, bv. met **redactieraden** en lerende netwerken van professionelen en erfgoedvrijwilligers. Maar de komende jaren willen we hier nog nadrukkelijker op inzetten.

Mogelijke acties met 0,4 VTE en 4.809 euro per jaar

Overleg om het perspectief van (werken met) vrijwilligers over te brengen

- \ **Structureel overleg**: o.a. Stuurgroep Erfgoeddag, Adviesraad CAG, Adviescommissie Vakmanschap & Erfgoed, Overleg depotafpraak erfgoedtijdschriften met Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience, WPA i.s.m. VVBAD, Overleg Rijksarchieven

- \ **Tijdelijk overleg:** o.a. Adviescommissie Nieuwe Tijdingen van VEB, stuurgroep Vierkante Kilometer STAM, erfgoeddatabanken meemoo, Stuurgroep Erfgoedkoffers Raakvlak* , Klankbordgroep Stoetenexpo Huis van Alijn*
- \ Begeleiding van (projecten van) professionelen in functie van het **op maat maken voor vrijwilligers** van instrumenten en werkmethoden. O.a. gebruikersonderzoek bij vrijwilligers rond digitaal krantenplatform o.l.v. VEB

Verspreiding oproepen (die kunnen leiden) tot co-creatie vanwege professionele en vrijwilligersorganisaties, o.a. via onze nieuwsbrief, sociale media en websiterubrieken. Bv.:

- \ Oproepen tot **samenwerking**
- \ Vragen naar **informatie** (bronnen, objecten, expertise...)
- \ **Vondst-oproepen i.v.m. metaaldetectie** in het kader van projecten, op vraag van collectiebeherende organisaties, IOED's en archeologen
- \ **Vacatures voor vrijwilligers**

Co-creatie

- \ **Gemengde redactieraden** van vrijwilligers en professionelen:
 - o Voortzetting: Tijd-Schrift, Familiegiedenis.be
 - o Oprichting: o.a. Rituelendatabank, Kort-Nieuwsrubriek, Artikelendatabank
- \ **Klankbordgroep** van professionelen en vrijwilligers rond ontwikkeling nieuw vormingsaanbod
- \ **Lerende netwerken** zoals rond **collectiebeleid*** (i.s.m. erfgoedverenigingen, musea en erfgoedcellen) en verderzetting Werkgroep **Jeugdbewegingen en Erfgoed** als lerend netwerk: inspelen op de (gemeenschappelijke) noden van de (lokale) jeugdbewegingen inzake laagdrempelige erfgoedzorg en –ontsluiting en hen hier in functie van hun noden in contact brengen met professionele erfgoedorganisaties (3 vergaderingen/jaar)
- \ Verfijning **afwegingskader en beoordelingsprocedure** van partneraanvragen zodat vrijwilligers meer zelf participeren aan initiatieven van derden

Mogelijke partners

Koepels en erfgoedverenigingen, Chirojeugd Vlaanderen, Scouts en Gidsen Vlaanderen, KSA, FOS Open scouting, KLJ, IJD en JNM, diverse professionele erfgoedorganisaties, o.a. musea, archieven, erfgoedbibliotheken, erfgoedcellen, landelijke rollen, IOED's e.a.

3.3 Histories verbindt erfgoedvrijwilligers met onroerend-erfgoedactoren zodat er meer kenniswinst en publieksvalorisatie ontstaat

Opeenvolgende staatshervormingen hebben ervoor gezorgd dat cultureel erfgoed de bevoegdheid is van de Vlaamse gemeenschap, terwijl onroerend erfgoed onder het Vlaamse gewest valt. De meeste erfgoedvrijwilligers vinden dit beleidsmatige onderscheid weinig relevant en zelfs hinderlijk. **Archeologisch, bouwkundig en landschappelijk erfgoed** maken voor hen integraal deel uit van het verleden dat ze bestuderen of het erfgoed dat ze uitdragen.

Afstemming, samenwerking en **kennisdeling** tussen beide domeinen is – zeker op het lokale niveau – wenselijk. Want ondanks de inhoudelijke raakvlakken bestaan er wel methodologische verschillen en andere netwerken die verrijkend zijn om te betrekken. Denk maar aan een thema als sterven en de dood. Dat kan benaderd worden vanuit rituelen (rouw, begraven), hulpwetenschappen (heraldiek, iconografie), genealogie (met private documenten zoals bidprentjes en rouwbrieven), vanuit lokaal-administratieve bronnen (zoals overlijdensakten of doodsoorzakenregisters), vanuit ideologische geschiedenis of onroerende hoek enz.

Histories ondersteunt die **integrale, geïntegreerde en holistische** benadering van erfgoed door haar doelgroep. Via overleg en uitwisseling van complementaire bronnen en kennis ontstaan nieuwe inzichten en manieren om het

verleden tot leven te wekken. Dat leidt dan weer tot een bredere valorisatie van hun erfgoedpraktijken. We zoeken hiervoor externe financiering, bv. via syntheseprojecten (°°) en transversale thema's zoals **historisch DNA en metaaldetectievondsten**.

(°°) *Syntheseonderzoek is het samenbrengen en verwerken van meerdere bronnen en onderzoeksresultaten in een regionaal, historisch, ecologisch of sociaal (antropologisch) perspectief om er bredere inzichten uit te onttrekken.*

Mogelijke acties met 0,7 VTE en 9.114 euro per jaar

Syntheseprojecten: betrekken van erfgoedvrijwilligers en valorisatie van onderzoek

- \ **Truiens DNA:** genetische geschiedenis van de middeleeuwse bevolking van Sint-Truiden o.l.v. KU Leuven **Met externe financiering**
- \ **Besiet ende Besmet:** internationaal genetisch onderzoek op de skeletten die werden aangetroffen op de middeleeuwse locatie van de leprozerie 'Hooge Siecken' in Ieper o.l.v. KU Leuven. O.a. ontwikkeling van een projectsite (zoals merovingerdna.be*) **Met externe financiering**
- \ **Middeleeuws metaal:** ontsluiting van typologische en contextuele gegevens van middeleeuwse metaalvondsten uit archeologische opgravingen o.l.v. VUB **Met externe financiering**
- \ **Testerep** over de evolutie van het Vlaamse kustlandschap gedurende de laatste 5000 jaar o.l.v. VUB
- \ Actieve opvolging en voorbereiding i.s.m. partners van **nieuwe oproepen** voor syntheseprojecten archeologie in functie van externe financiering

Medewerking aan initiatieven die erfgoed integraal en geïntegreerd benaderen, zoals de inventarisatie van het roerend en immaterieel erfgoed van Kapelletjes in Vlaanderen o.l.v. PARCUM. Mogelijke verder te verkennen thema's: funerair erfgoed (i.s.m. partners als Epitaaf en Réveil), heraldiek op monumenten (i.s.m. Heraldisch College), kastelen (i.s.m. Toerisme Vlaanderen en Herita), historische kaarten, enz.

Overleg en uitwisseling

- \ met **agentschap Onroerend Erfgoed** (halfjaarlijks)
- \ met het **metaaldetectieveld** o.l.v. agentschap Onroerend Erfgoed (jaarlijks)
- \ met **Detectum**, koepel voor metaaldetectie, rond samenwerking en beleid (min. 1/jaar)
- \ met het **Netwerk Onroerend Erfgoed**, rond ontwikkelingen in het veld en beleid (jaarlijks)
- \ over samenwerking, bv. met **archeologische musea** (rond determinatie van metaaldetectievondsten), Forum voor Archeologie (studiedagen), Ex Situ (artikelenreeks) (ad hoc)
- \ **Consultatiecirkels:** bv. met heemkundige kringen, levende geschiedenisgroepen, experimentele archeologen en archeologische werkgroepen rond noden en samenwerking (min. 5/BP)
- \ **Lerende netwerken:** o.a. Metaaldetectie met IOED's en Lokaal samenwerken rond bodemvondsten (met heemkundige kringen, metaaldetectoristen, erfgoedcellen en IOED's) (min. 2/BP)

Advies, begeleiding en vorming, o.a.

- \ **Metaaldetectoristen**(verenigingen), o.a. rond conservering van bodemvondsten, objectfotografie, wetgeving
- \ **IOED's** bij samenwerking met metaaldetectoristen zoals met IOED de Merode (zoekactie)*, IOED Raakvlak (tentoonstelling)* en IOED Zuid-Hageland (zoekactie in een slagveldcontext)*
- \ **Vorming** zoals Eerste Hulp Bij Metaaldetectie* over bewaren, reinigen, fotograferen, determineren

Evenementen

- \ **Deelname** aan Netwerkdag voor erkende metaaldetectoristen, Inspiratiedag Publieksarcheologie, archeologiedagen (jaarlijks)
- \ Co-organisatie **studiedag en congressen** (op het einde van elk syntheseproject) zoals MerovingerDNA*

Mogelijke partners

Detectum, agentschap Onroerend Erfgoed, IOED's, University of Cambridge, University of Tartu, KU Leuven, VUB i.s.m. Center for Artefact Research, CO7, Stad Gent - Dienst Stadsarcheologie en Monumentenzorg, Stedelijke Archeologische Dienst Stad Antwerpen, Portable Antiquities Nederland, meemoo, We Connect Data, Ex Situ, Epitaaf, Réveil, Heraldisch College, Toerisme Vlaanderen, Herita e.a.

3.4 Histories genereert internationale uitwisseling door samen met erfgoedvrijwilligers contacten, netwerken en projecten uit te bouwen in de buurlanden

Het Vlaamse cultureel-erfgoedbeleid is met haar dienstverlenende organisaties en lerende beleids- en praktijknetwerken **internationaal toonaangevend**. Maar ook ons middenveld en de voortrekkersrol die Vlaanderen heeft qua immaterieel-erfgoedwerking is bijzonder. Omgekeerd kan een jonge en unieke organisatie zoals Histories ook veel leren uit buitenlandse voorbeelden.

Als het voor Histories al een uitdaging is om over de landsgrenzen heen een netwerk op te zetten, dan is het dat zeker ook voor de (eerder lokaal verankerde) verenigingen en gemeenschappen. Omdat we zelf onze eerste stappen zetten op het vlak van internationale (samen)werking en uitwisseling wil Histories hen hierbij betrekken waar mogelijk. Samen met vertegenwoordigers van de verschillende koepels prospecteren we relevante contacten, aanspreekpunten en netwerken in de ons omringende landen. We wonen samen evenementen bij en organiseren inspirerende studiebezoeken. Daar delen we onze ervaringen en leggen we de basis voor **grensoverschrijdende initiatieven**, bij voorkeur met Europese financieringsmogelijkheden. Om duurzaamheids- en efficiëntieredenen doen we dit niet alleen fysiek maar ook via **online** overleg.

Omwille van de eigen werking en speerpunten volgen we o.a. via FARO met belangstelling de internationale evoluties rond **ethisch verantwoorde erfgoedpraktijken** (o.a. gecontesteerd erfgoed, dekolonisering, metaaldetectie, historisch DNA enz.) en de trend van **buurtidentiteit** en *sense of belonging* (o.a. nieuw-soortige erfgoedwerkingen zoals buurtwerkingen). Wat **UNESCO** en immaterieel erfgoed betreft, volgen we de ontwikkelingen vooral op via het Domeinnetwerk o.l.v. WIE, en werken we als trekker samen met partners in de andere gemeenschappen voor Belgische dossiers uit domein 3.

Mogelijke acties met 0,6 VTE en 6.559 euro per jaar

Internationale contacten

- \ Voortzetting van **studiebezoeken** (met medewerkers en vrijwilligers) aan internationale tegenhangers van Histories en haar gemeenschappen in Nederland en andere buurlanden
- \ **Onthaal** van organisaties uit het buitenland in het kader van *job shadowing* en (weder)plaatsbezoeken, zoals van Kistarcsai Kulturális Egyesület uit Hongarije* en Suomen Rautatiemuseo uit Finland*
- \ **Deelname aan internationale netwerken, evenementen en studiedagen**: o.a. Erasmus+, Famillement, RootsTech, ECSA conference, European Public Finds Recording Network
- \ Verdere exploratie en **uitbouw van contacten**, o.a. uit het uitwisselingsprogramma rond immaterieel erfgoed van Dutch Culture en KIEN

Projecten met internationale partners

- \ Ontwikkeling **onderzoeksgidsen Voorouders van Verre**: aanvullen, updaten, digitaliseren, online publiceren en uitbreiden van de reeks publicaties voor onderzoek naar familiegeschiedenis in landen waar Vlaanderen en Nederland historische en migratiebanden mee hebben i.s.m. o.a. CBG-Nederland, Familiekunde Vlaanderen, gemeenschappen met een migratieachtergrond en interculturele bewegingen **Mits bijkomende financiering**
- \ Verkenning van **financieringsmogelijkheden** (o.a. via Erasmus+, Interreg, UNESCO, COESO...)
- \ Ontwikkeling van **internationale projecten** zoals Inclusive Museums*, o.a. vertrekkende van (het netwerk van) dezelfde partners

Communicatie

- \ Engelstalige **infopagina's** op de website
- \ Engelstalige **nieuwsbrief** voor internationale contacten en de Vlaamse vertegenwoordiging in het buitenland
- \ Onderhoud en verdere ontwikkeling van **projectwebsite** Inclusive Museums

Mogelijke partners

Centrum voor familiegeschiedenis (CBG), Nederlandse Genealogische Vereniging (NGV), Dutch Culture, Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland (KIEN), Erfgoed Brabant, Portable Antiquities of the Netherlands (PAN), ArcheoHotspots, ICH NGO Forum, History Workshop Online en British Association for Local History, Vlaamse vertegenwoordiging in het buitenland, SIEF (Société Internationale d'Ethnologie et de Folklore), DAGV (Deutsche Arbeitsgemeinschaft genealogischer Verbände e. V.), Meertensinstituut e.a.

4 Histories is een performante organisatie die haar doelen realiseert op een zorgvuldige en zorgzame manier

Histories erfde van het volks-culturele verenigingsveld een sterke personeelsploeg en de bijhorende financiering. We voelen een grote verantwoordelijkheid – tegenover de subsidiërende overheid en onze doelgroep. We dragen goed zorg voor deze medewerkers en benutten de gemeenschapsmiddelen verstandig. Om de dingen juist te doen en de juiste dingen te doen kiest Histories voor een zorgvuldig **zakelijk beleid** dat sterk inzet op participatie (4.1), een zorgzaam **personeelsbeleid** dat streeft naar inclusie/diversiteit (4.2) en een duurzame, **resultaat- en verbetergerichte werking** (4.3). Zo slagen we erin om de erfgoedvrijwilliger de best mogelijke zorg te verlenen. Echter niet elke vereniging of potentiële partner (her)kent Histories al. De oprichting van een nieuwe fusieorganisatie ging ten koste van de **merkherkenbaarheid**. Met een sterkere aanwezigheid, online en in het veld, halen we de band terug aan en laten we meer vrijwilligers gebruik maken van onze dienstverlening (4.4).

4.1 Histories werkt zorgvuldig dankzij een gezond financieel beleid en het naleven van de principes van goed bestuur

Histories organiseert haar bestuursstructuren en de besluitvormingsprocessen op een deugdelijke manier. De beleids- en overlegorganen zijn **evenwichtig samengesteld**. Diversiteit, deskundigheid en de **maximale participatie** van erfgoedvrijwilligers – onze belangrijkste stakeholders – staan daarbij centraal. De **besluitvorming** gebeurt objectief en transparant door verslagen te delen. Bestuur en medewerkers zijn zich bewust van hun eigen rol en de onderlinge verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden die zijn neergeschreven. Ze wisselen geregeld met elkaar uit. Andere erfgoedvrijwilligers worden gehoord via consultatiecirkels. Allen handelen **integer** en in het gedeelde belang van de organisatie vanuit een gedragen langetermijnvisie. Afspraken zijn helder en worden correct nageleefd. Onze gemeenschapsmiddelen beheren we correct en zuinig als een **goede huisvader**. We verantwoorden onze keuzes en acties zo open, helder en transparant mogelijk.

Mogelijke acties met 0,8 VTE en aanwending van bedrijfskosten

Financieel beleid

- \ Voortzetting **boekhouding**: meerjarenbegroting, bijgestelde jaarbegrotingen, gedetailleerde jaarrekening, analytische boekhouding, extern boekhoudkantoor, periodieke controle door externe accountant, maandelijks budgetopvolgingsrapporten voor team, kwartaalrapporten voor bestuur
- \ Voortzetting **aankoopbeleid**: schriftelijke procedure voor budgethouders met inachtneming van de principes inzake interne controle, heldere afspraken met leveranciers, duurzame keuzes waar mogelijk

Goed bestuur

- \ Naleving en verfijning **bestuurscode cultuur** in de mate van het mogelijke: deontologische code, intern reglement, aftredingsrooster, bestuurdersprofielen, stapsgewijze vernieuwing bestuur, onthaalgesprekken met nieuwe leden, interne evaluatie, vast vergaderritme, duidelijke agendasetting
- \ Voortzetting **transparantie**: besluitenregister, bestuursnotulen die gedeeld worden met team en AV, intranet met alle verslagen, voortgangsrapporten en belangrijke documenten, nieuwstelex voor de AV, publiek jaarverslag op de website
- \ Voortzetting **participatie doelgroep**: beleidsdag met team en bestuur (jaarlijks), participatieve activiteiten op de AV met teamleden, gemengde werkgroepen van bestuurs- en teamleden, consultatiecirkels

Regelgeving

- \ Voortzetting naleving **Wetboek** van vennootschappen en verenigingen (o.a. UBO, intern reglement), GDPR (met DPO en privacybeleid), wet op de overheidsopdrachten e.a.
- \ Voorbereiding in 24 van nieuwe aanvraag voor **accreditatie als ngo** en erkenning als expert-organisatie binnen UNESCO-conventie uit 2003 voor het borgen van immaterieel cultureel erfgoed. N.B. Erflaters LECA en Heemkunde Vlaanderen verloren automatisch hun accreditatie bij de ontbinding van de vzw's

4.2 Histories laat medewerkers groeien door een zorgzaam competentiebeleid en innovatief organisatie-model

Het belangrijkste kapitaal van onze organisatie is het personeel dat er werkt. Met de keuze voor een innovatief holocratisch organisatie-model houden we onze **gedreven en deskundige medewerkers** aan boord, onze expertise in huis en onze organisatie wendbaar. Via een evenwichtige mix van samenwerken en telewerken bewaken we als **Baanbrekende Werkgever** zowel de cohesie binnen de ploeg als de persoonlijke werk-privé-balans. Met opleidingen, een sterk **stage- en vrijwilligersbeleid** en inspirerende innovatieprojecten helpen we medewerkers groeien. Bij de samenstelling van ons team kiezen we voor **diversiteit en complementariteit**. We selecteren nieuwe collega's en stagiairs op correcte wijze, we onthalen hen op een warme manier en geven hun een **veilige werkomgeving**.

Mogelijke acties met 1,1 VTE en aanwending van bedrijfskosten

Beleid

- \ Verdere uitrol **competentiebeleid**: opmaak competentieprofielen met taakverdeling, uitbouw evaluatiecyclus, maandelijkse updategesprekken met coördinator (o.a. functioneren medewerkers), kennisdomeinoverzicht
- \ Voortzetting **stimulerend stagebeleid**: opleidingskansen, experimenteerruimte, verantwoordelijkheid, sollicitatiebegeleiding, tussentijdse evaluatiegesprekken, check-in-gesprekken
- \ Voortzetting **waardierend vrijwilligersbeleid**: informatienota, verzekering, erkenning, inspraak in eigen taken
- \ Verfijning **welzijnsbeleid**: IDEWE, interne preventieadviseur, preventieplan, aanstelling vertrouwenspersoon, gunstige arbeidsvoorwaarden en verlofstelsel, ergonomische ondersteuning, anti-stress- en burn-outbeleid, feestcomité, jaarlijkse teambuilding
- \ Ontwikkeling **diversiteitsbeleid** (Hands-on Inclusion)

Procedures

- \ Opvolging **regelgeving**: o.a. up-to-date arbeidsreglement, correcte aanwervings- en ontslagprocedures, verzekeringen, consult en vorming bij Sociare, personeelsoverleg (bij afwezigheid van een vakbond)
- \ Verbetering **selectie-, aanwervings- en onthaalprocedures** voor medewerkers, stagiairs en vrijwilligers: o.a. draaiboek selecties, juryafspraken, onthaalbrochure, onthaal- en exitgesprekken, evaluatiecyclus

Arbeidscontext

- \ Voortzetting **Baanbrekende Werkgever**: centrale werkplek, flexibel en plaatsafhankelijk werken, promoten van openbaar vervoer, opmaak diversiteitsplan

- \ Voortzetting **correcte vergoeding** personeel en beroepsinlevingsstagiairs, sociale voordelen (o.a. ecocheques en telewerk)

Competentieontwikkeling

- \ Verfijning **organisatiemodel**: evaluatie en bijsturing, verdere afbakening rollen en verantwoordelijkheden, formaliseren afspraken, coaching en teamontwikkeling i.s.m. Strategies & Leaders, feedbackcultuur
- \ Voortzetting **bijscholingen**: opleidingsbudget en -overzicht, vormingsplan, intern delen van opleidingsdocumentatie, stagebegeleiding, coachend leiderschap, mentorschap, vakbibliotheek

4.3 Histories is een performante organisatie met solide ICT-systemen, resultaat- en verbetergerichte processen en goede interne communicatie

Histories wil een excellente, performante en duurzame organisatie zijn. In een **agile transitieproces** worden we voortdurend uitgedaagd om onze denk- en werkwijzen kritisch te evalueren en bij te sturen. Anders geformuleerd: *We fix the plane while flying it.* Ook de komende beleidsperiode gaan we voluit voor het experiment en werken we responsief aan de **continue verbetering en vernieuwing** van processen en procedures in een open en resultaatgerichte organisatiecultuur. Met behulp van **opvolgsystemen en beheersystemen** zoals een CRM en overzichtsbord of evaluaties van onze diensten kunnen we meten én weten welke resultaten we boeken. Met online communicatietools en diverse interne overlegfora stimuleren we vrije **informatie-uitwisseling** tussen medewerkers onderling en met het bestuur. Via coaching versterken we onze feedbackcultuur en verfijnen we onze organisatiestructuur. Afspraken vinden hun neerslag in een personeelswiki en een intranet voor de bestuursorganen. Activiteiten **documenteren** we op onze website en in allerhande publicaties (1.6). We bewaren ons archief volgens de regels van de kunst.

Mogelijke acties met 1,7 VTE en 15.890 euro per jaar

Voortzetting en verdere verfijning van:

Performante ICT

- \ **Management accounting en data-gedreven werk** op basis van analyses en monitoring van CRM- en ticketingsysteem, Google Analytics, interne overzichten, rapporten en statistieken e.a.
- \ Structurele inbedding van tools en modellen om **processen** te **optimaliseren** zoals customer journey mapping en design thinking.
- \ **Website**: verbetering gebruiksvriendelijkheid, structuur en design (24-25), technisch onderhoud (doorlopend) en ontwikkeling **nieuwe website** (28)
- \ Ontwikkeling van een **transparant databeleid** en waar mogelijk open data (25-26)
- \ Update, upgrade en/of herdenking van de bestaande **eigen databanken**

Integrale kwaliteitszorg

- \ **PersoneelsWiki** met een overzicht van interne afspraken en procedures, draaiboeken en processen
- \ **Beoordelingskader**: afwegingskader, beoordelingsprocedures, criteriumlijsten, RACI-model

PDCA-cyclus

- \ **Planning**: actieplannen, voortgangsrapporten per cirkel, overzichtsbord acties, projectmanagement
- \ **Evaluatie werking**: jaarverslagen, jaarlijkse cirkevaluaties, project-, begeleidings- en vormingsevaluaties, klantentevredenheidsonderzoek, 5-jaarlijkse nodenbevraging, jaarlijks overleg met koepels, jaarlijkse mvo-scan
- \ Update van **CRM** (jaarlijks): up-to-date houden van bestaande contacten, aanvullen met nieuwe contacten en complementair werken met andere bestaande adresgegevensverzamelingen zoals Erfgoedkaart en Verenigingsloket.

Interne communicatie

- \ **Gestructureerd werkoverleg:** teamoverleg (=algemeen/maandelijks), leadsoverleg (=strategie en algemene afstemming/wekelijks), cirkeloverleg (=afstemming per activiteitencluster/maandelijks), commissie (=voorbereiding), ronde tafel (=verkenning), visietafel (=beleid), dagelijkse check-ins (= activiteitenteams)
- \ **Digitale (samen)werktools:** SharePoint, Slack, Zoom/MS Teams, Miro, Discuto, Padlet, werktijd.be
- \ **Bijscholing en coaching** van medewerkers, o.a. verbindende communicatie*, feedbackcultuur, (zelf)leiderschap

Documenteren

- \ **Archief:** inventaris, geschoond en zuurvrij verpakt, mappenstructuur, halfjaarlijkse *trashdays*, e-mailarchivering, back-upstrategie, fotodatabank
- \ **Vakbibliotheek:** aanvraagprocedure voor nieuwe aankopen, inventaris via intranet raadpleegbaar
- \ **Intranet** met vergaderdocumenten, archief en nieuws voor de bestuursorganen

4.4 Histories communiceert helder en klantgericht over haar werking en positioneert zich als een herkenbaar merk in de erfgoedsector

Het is cruciaal dat erfgoedvrijwilligers én (potentiële) partners vlot de weg vinden naar Histories en weten waarvoor ze bij ons terecht kunnen. Afhankelijk van het publiek – de erfgoedverenigingen, onze partners, de overheid, de brede gemeenschap... – verloopt onze communicatie en de **promotie van ons aanbod** via andere kanalen en instrumenten. Sommige boodschappen richten we tot alle erfgoedvrijwilligers, andere stemmen we af op een specifiek segment van onze doelgroep. We **verdiepen onze band** met de klassieke kernspelers zoals heemkundige kringen en familiekundige verenigingen of (de koepels van) de schutters, carnavalisten, reuzen en corso's. Daarnaast zoeken we actief contact met groepen die ons minder goed kennen, zoals levende geschiedenisgroepen of numismatische verenigingen.

Om de juiste boodschap bij het juiste publiek te brengen, verfijnen we ons **communicatieplan** en onze **contentstrategie**, en plannen we een herziening van onze website en publicatiereeksen. We kiezen voor een goede mix van analoog en digitaal maar hechten evengoed aan goede persoonlijke contacten en aanwezigheid in het veld. Bv. met een stand en promomateriaal op de evenementen van onze doelgroep.

Om maximaal herkenbaar te zijn voor onze gemeenschappen en doelgroepen, zetten we in op een sterke visuele en coherente **merkidentiteit**. Dit vertaalt zich onder meer in consequent gebruik van onze huisstijl, een consistent verhaal en merkarchitectuur en een passende *tone of voice* doorheen onze kanalen. We vermijden discours en jargon. We communiceren heerlijk helder waar het kan zodat we geen onnodige drempels opwerpen.

Onze communicatiestrategie is verbindend, inspirerend en participatief: door het betrekken van de juiste stakeholders verhogen we onze **impact en zichtbaarheid** en creëren we interactie tussen onze doelgroepen.

Mogelijke acties met 0,6 VTE en 8.470 euro per jaar

Promotie

- \ **Promotie** om de werking van Histories beter bekend te maken bij bestaande en nieuwe erfgoedvrijwilligers en diverse stakeholders (doorlopend)
- \ **Ontwikkeling promomateriaal** rond onze dienstverlening, op maat van gemeenschappen, relatiegeschenken en uitbouw van Histories-stand voor evenementen
- \ Gerichte advertenties in vakbladen, sociale media en online advertenties op basis van een doordacht **promotie- en marketingplan**.
- \ Aandacht voor hr-marketing en communicatie via **employer branding** bv. publiceren van getuigenissen van stagiairs bij vacatures en op sociale media.

- \ In kaart brengen van **nieuwe verenigingsvormen** en andersoortige erfgoedwerkingen en hen vragen opgenomen te mogen worden in ons mailingbestand/CRM

Strategie

- \ Evaluatie en bijstelling **communicatieplan** en bestaande -kanalen
- \ Update **contentstrategie**: ontwikkeling van herkenbare formats voor verschillende publicatiemogelijkheden, inclusief opmaak en copywriting, verfijning en verdere operationalisering in de vorm van redactieafspraken en werkprocessen
- \ Consequente toepassing van de **huisstijl** voor herkenbaarheid, het gebruik van de juiste *tone of voice* en het ontwikkelen van een duidelijke **merkarchitectuur**.
- \ Strategische **communicatiepartnerschappen** met bv. Davidsfonds, FARO, Trage Wegen, Archeologiedagen

Productie

- \ **Sociale media**: ontwikkeling van sociale mediastrategie rond bestaande *communities*, online interactie met vrijwilligers en ambassadeurs, update sociale media (dagelijks)
- \ **Video's, blogs en podcasts over erfgoedpraktijken**: ambassadeurs en goede voorbeelden in de kijker
- \ **Histories-krant**: gratis publicatie die onze werking en goede (erfgoed)praktijken in de kijker zet (4/jaar)
- \ **Histories nieuwsbrief**: gratis digitale nieuwsbrief met onder meer nieuws uit de sector, van verenigingen, vrijwilligersvacatures, praktijktips... (maandelijks)
- \ **Histories website**: update van onder meer het aanbod, nieuws, agenda-items, activiteitenfiches e.a. (dagelijks)
- \ Verdere update, aanvulling en digitale ontsluiting van **brochures** en **informatieve pagina's** op de website, over o.a. fondsenwerving, wet- en regelgeving, vrijwilligers rekruteren enz. die ontsloten worden als Praktijktips

Expertise

- \ **Opleiding personeel**: in storytelling, wervend schrijven voor het web, podcasts, vormgevingsprogramma's enz.
- \ Zichtbaarheid van de expertises en activiteiten van collega's via **personeelspagina** met contactgegevens en door content gerelateerd aan collega's